

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO-603017-II/08/PS

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa,

20/01/2003

Pan
Prof. dr hab. Zbigniew Cwiakalski
Minister Sprawiedliwości –
Prokurator Generalny

Do Pana Ministra

Potrzeba określenia szczególnego trybu dyscyplinowania członków korporacji zawodowych ważnych dla państwa z punktu widzenia interesu publicznego i społecznego może znajdować podstawę w specyfice poszczególnych grup zawodowych a także ochronie ich autonomii i samorządności. Możliwość prowadzenia postępowania dyscyplinarnego została w związku z tym przewidziana między innymi w stosunku do osób wykonujących zawody prawnicze, w szczególności zaś: sędziów, prokuratorów, radców prawnych, adwokatów oraz notariuszy.

Podczas analizy przepisów dotyczących postępowań dyscyplinarnych zwróciło moją uwagę, iż rozmaicie regulowana jest kwestia jawności postępowania dyscyplinarnego w stosunku do przedstawicieli różnych zawodów prawniczych.

Wśród zawodów prawniczych jawne, zarówno w aspekcie wewnętrznym jak i zewnętrznym, są postępowania dyscyplinarne w stosunku do sędziów (art. 116 § 1 ustawy z 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz. U. Nr 98 poz. 1070 ze zmianami) oraz sędziów Sądu Najwyższego (art. 116 § 1 ustawy z 27 lipca 2001 - Prawo o ustroju sądów powszechnych w zw. z art. 8 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zmianami), adwokatów (art. 95a ustawy z dnia 26 maja 1982 r. o adwokaturze, Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 ze zmianami), radców prawnych (żaden przepis szczególny nie ogranicza jawności, zaś na podstawie art. 74¹ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059 ze zmianami, do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio Kodeksu postępowania karnego). Ograniczona jawność zewnętrzna - wyłącznie do obecności członków korporacji na rozprawie - ma miejsce w przypadku postępowań w stosunku do: prokuratorów (art. 76 ust. 1 ustawy z

dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, Dz. U. z 2008 r. Nr 7, poz. 39 ze zmianami) i notariuszy (art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie, Dz.U. z 2008 r., Nr 189, poz. 1158).

Zarówno z orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego (np. wyrok z dnia 2 września 2008 r., K 35/06) jak i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka Kwestia (Le Compte, Van Leuven i De Meyere przeciwko Belgii, skarga nr 6878/75, wyrok ETPC z 23 czerwca 1981 r., seria A nr 43, König przeciwko Niemcom, skarga nr 6232/73, wyrok z 28 czerwca 1978 r., seria A nr 27; Belilos przeciwko Szwajcarii, wyrok z 29 kwietnia 1988 r., skarga nr 10328/83, Deweer przeciwko Belgii, skarga nr 6903/75, wyrok 27 lutego 1980 r., seria A nr 3) wynika, iż postępowania dyscyplinarne, pomimo ich represyjnego charakteru nie muszą spełniać wszystkich norm gwarancyjnych charakteryzujących postępowanie karne. W aspekcie jawności tych postępowań w orzeczeniach tych zwrócono jedynie uwagę na konieczność zachowania jawności wewnętrznej, a więc dla stron postępowania, w tym zwłaszcza obwinionego. Pomimo tego odmienne uregulowania tej kwestii w przypadku różnych zawodów prawniczych, w tym zwłaszcza sędziów i prokuratorów, nie znajduje w mojej ocenie uzasadnienia.

Jak już bowiem wspomniano powyżej, kwestia jawności postępowania dyscyplinarnego w stosunku do sędziów regulowana jest w art. 116 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych. Przepis ten stanowi, iż postępowanie dyscyplinarne jest jawne. Sąd dyscyplinarny może wyłączyć jawność postępowania ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Nawet jednak w przypadku wyłączenia jawności orzeczenie ogłaszane jest publicznie. Warto przy tym zauważyć, iż wskazany przepis uregulował kwestię jawności postępowania dyscyplinarnego sędziów odmiennie niż wcześniej obowiązujący art. 87 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25 ze zmianami). Zgodnie bowiem z tym ostatnim przepisem, postępowanie dyscyplinarne toczyło się z wyłączeniem jawności; rozprawa była jawna wyłącznie dla sędziów i asesorów pełniących czynności sędziowskie.

Zauważyć przy tym należy, iż podobna ewolucja - od jawności wyłącznie dla członków korporacji do jawności rozprawy jako zasady, która może być ograniczona w określonych przypadkach - miała miejsce także w przypadku postępowania dyscyplinarnego adwokatów. Zmiana regulującego tę kwestię art. 95a ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze nastąpiła na podstawie ustawy z dnia 29 marca 2007 r. o zmianie - Prawo o adwokaturze i niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 80, poz. 540 i weszła w życie od dnia 9 czerwca 2007 r. W przypadku radców prawnych - w związku z uchynieniem mocy obowiązującej art. 74 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, a przez to także rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 kwietnia 1984 r. w sprawie

zasad i trybu postępowania dyscyplinarnego w stosunku do radców prawnych i aplikantów radcowskich, Dz. U. nr 27, poz. 138 ze zmianami, którego § 4.1. przewidywał, iż rozprawa jest jawna wyłącznie dla radców prawnych i aplikantów radcowskich, obecnie problematykę jawności postępowania regulują odpowiednie przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Tymczasem w postępowaniu dyscyplinarne prokuratorów powołany przepis art. 76 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze stanowi, iż jawność jest co do zasady wyłączona. Na rozprawie mogą być obecni prokuratorzy i asesory pełniący funkcje prokuratorskie. Prawomocne orzeczenie dyscyplinarne można podać do publicznej wiadomości włączanie na podstawie uchwały sądu dyscyplinarnego. Przytoczony przepis obowiązuje w prawie niezmienionej co do swej istoty postaci od 1991 r., przy czym stanowi on powtórzenie obowiązującego od 1990 r. art. 85⁴ ustawy o prokuraturze. Wcześniej kwestia jawności postępowania (ograniczona do jawności rozprawy) regulowana była przez § 17 Regulaminu dyscyplinarnego prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (załącznik do uchwały Rady Państwa z dnia 16 stycznia 1986 r. w sprawie regulaminu dyscyplinarnego prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, M.P. Nr 4, poz. 26). Zgodnie z tym przepisem rozprawa dyscyplinarna była jawna dla prokuratorów i asesorów. Inne osoby mogły być obecne na rozprawie za zgoda przewodniczącego składu orzekającego.

Z przytoczonych informacji wynika, iż w przypadku większości korporacji prawniczych miały miejsca zmiany dotyczące postępowań dyscyplinarnych, których efektem było zniesienie niejawności tego postępowania dla osób spoza tych korporacji. Tym samym ważne - z punktu widzenia możliwości zapewnienia społecznej kontroli tych postępowań, mające istotne znaczenie dla ochrony praw i wolności obywatelskich - zagadnienie uregulowane zostało w sposób zapewniający transparentność działania właściwych organów.

Z tego punktu widzenia utrzymywanie w przepisach dotyczących prokuratorów zasady niejawności postępowania dyscyplinarnego należy oceniać obecnie jako anachroniczne i sprzeczne z obowiązującą w demokratycznym państwie prawa zasadą jawności życia publicznego.

W związku z powyższym zwracam się z prośbą do Pana Ministra o przeanalizowanie przedstawionego problemu oraz rozważenie podjęcia działań mających na celu zapewnienia jawności postępowania dyscyplinarnego prokuratorów.

*Łukasz Jędrzejewski
Paweł Kochanowski*